

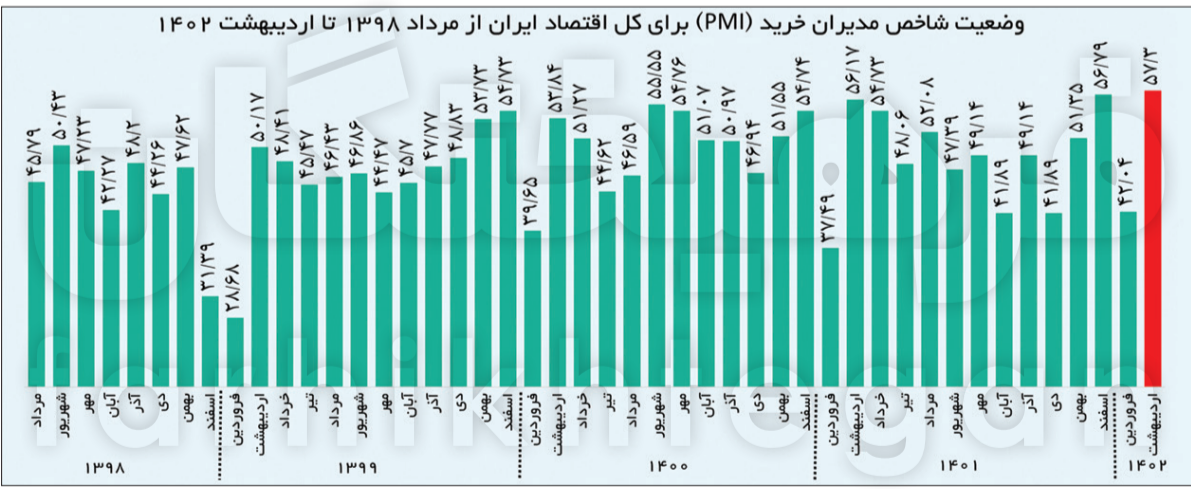
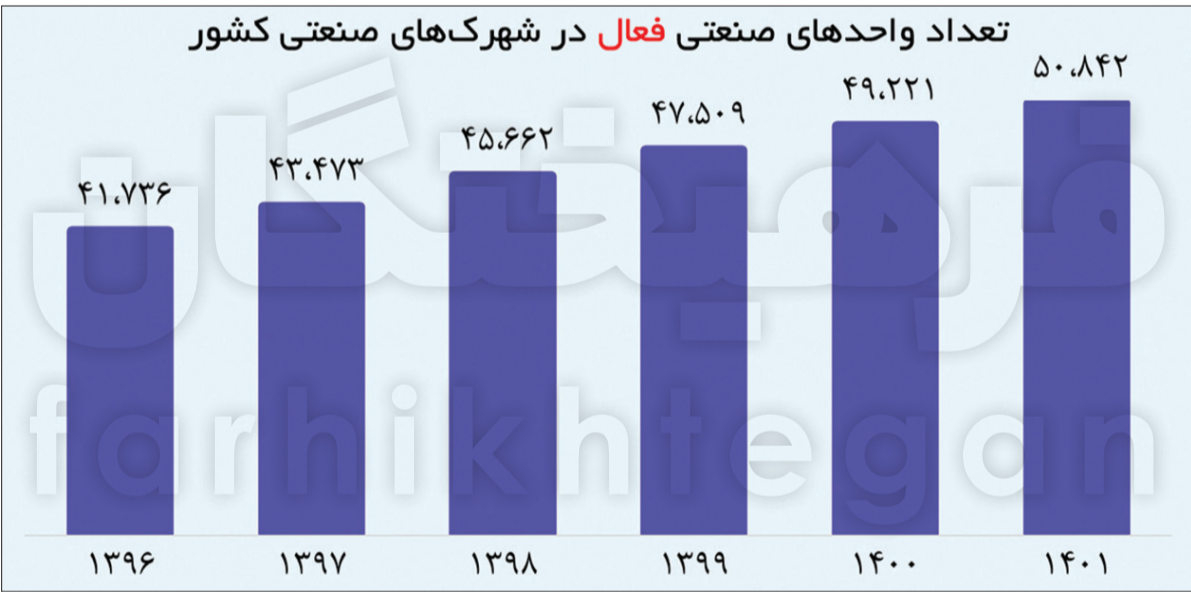
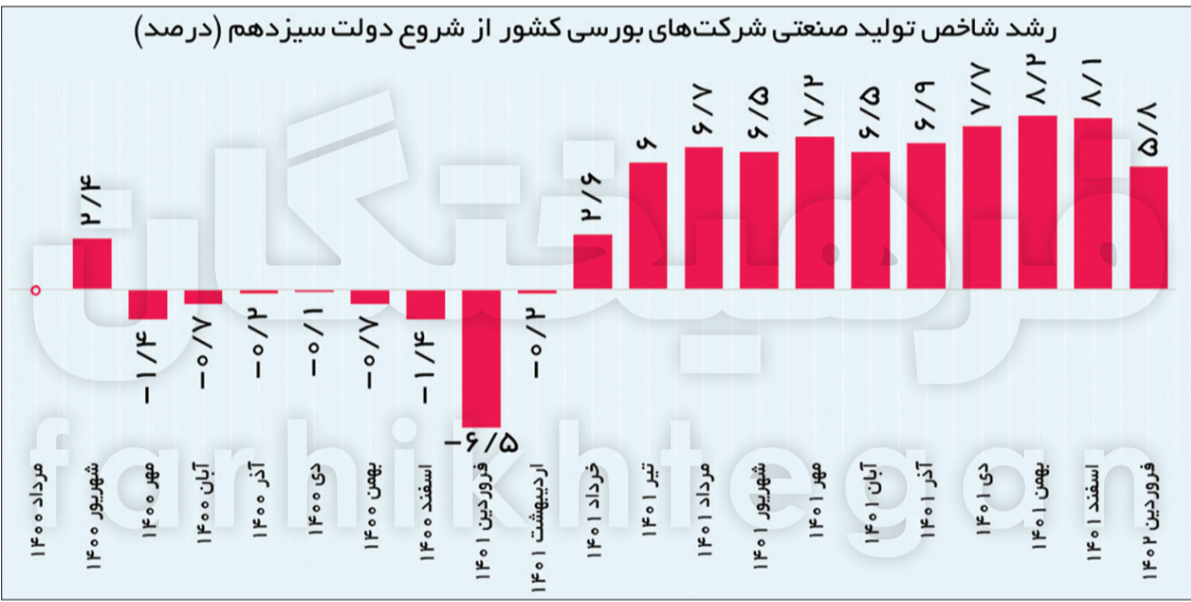
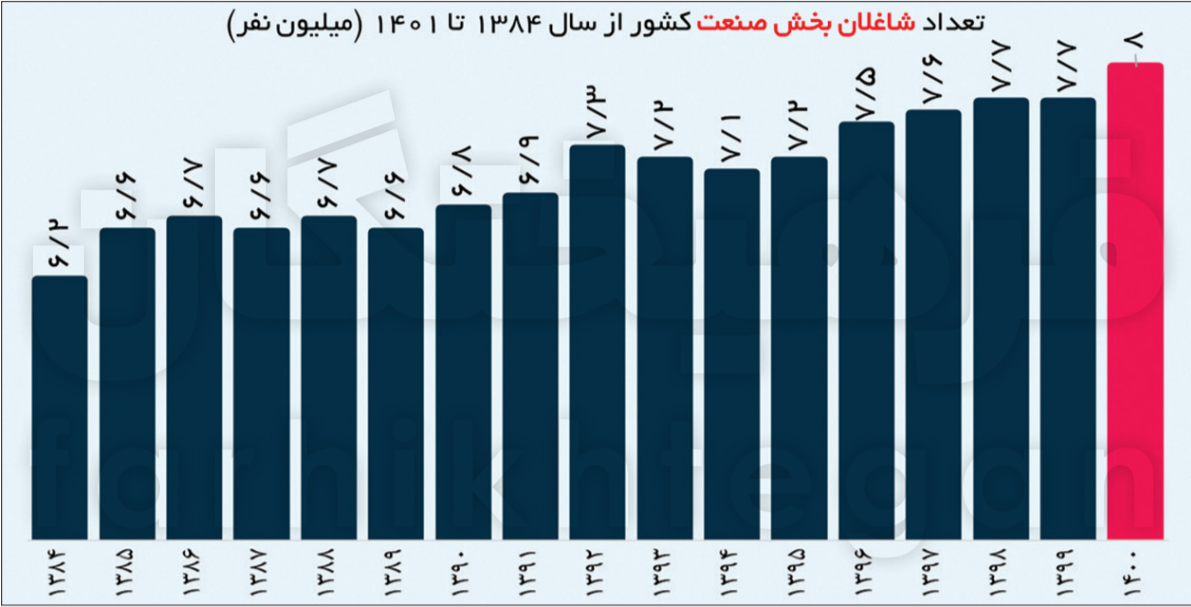
تعداد بنگاه‌های فعال در شهرک‌های صنعتی کشور به ۵۱ هزار واحد رسید

رکوردشکنی تولید در شهرک‌های صنعتی

مهدی عبداللهی
دبیر گروه اقتصاد

بعد از اولین ماه سال که به دلایل مختلف و از جمله تعطیلی‌ها بخش تولید با رکورد شدید مواجه شده بود، آمارها نشان می‌دهد در اردیبهشت بنگاه‌های اقتصادی وضعیت بهتری را تجربه کرده‌اند. در همین خصوص، گزارش اتاق بازرگانی نشان می‌دهد بعد از کساد و رکود فروردین ماه، شاخص کل اقتصاد بالاترین رقم در دوره ۴۴ ماهه و شاخص بخش صنعت نیز بالاترین رقم را در ۵۶ ماه اخیر ثبت کرده‌اند. در کنار آمارهای شاخص، نگاهی به اشتغال بخش صنعتی، شاخص تولید صنعتی شرکت‌های بزرگ و وضعیت شهرک‌های صنعتی نیز بیانگر این موضوع است که طی یک سال اخیر وضعیت تولید بهتر شده است؛ چرا که تعداد شاغلان بخش صنعت رکورد تاریخی به ثبت رسانده، شاخص تولید صنعتی شرکت‌های بزرگ ۱۱ ماه رشد مثبت خود را حفظ کرده و تعداد واحدهای صنعتی در شهرک‌های صنعتی نیز به ۵۱ هزار واحد نزدیک شده که بالاترین میزان فعالیت در این شهرک‌هاست. البته طبق نظرسنجی‌های اتاق بازرگانی (در دوشاخص شاخص و گزارش پایش ملی محیط کسب و کار) فعالان اقتصادی همچنان از بی‌ثباتی اقتصاد کلان گلایه دارند. نگرانی دیگر آنها، شروع فصل گرم و امکان قطعی برق است. یکی دیگر از نگرانی‌های بنگاه‌ها، تغییر دائمی مقررات و قیمت‌هاست که محاسبات و برنامه‌ریزی شرکت‌ها را به شدت غیرقابل پیش‌بینی می‌کند. اما گزارش اتاق بازرگانی یک نکته قابل تأمل دیگری نیز نشان می‌دهد، طبق این گزارش، طی ماه‌های اخیر یکی از مشکلات بنگاه‌ها، کمبود نیروی کار ماهر در بنگاه‌هاست که به دلیل عدم تمایل به کار نیروی متخصص، شرکت‌ها را مجبور به جایگزین کردن نیروی کار جدید و مبتدی با نیروهای آموزش دیده و ماهر کرده است.

ایجاد ۳۳۰۰ واحد صنعتی در شهرک‌های صنعتی

طی سال‌های اخیر دولت اقدامات مثبتی برای احیای برخی واحدهای غیرفعال کرده که مشکل آنها عمدتاً از ناحیه کمبود نقدینگی یا مشکلات حقوقی و کمبود زیرساخت‌ها بوده است. آنطور که دولت سیزدهم وعده داده، برنامه دولت احیای ۸ هزار واحد تعطیل و نیمه‌فعال است. در این خصوص سیدامیرحسین مدنی (نماینده دولت در نهضت احیای واحدهای اقتصادی) می‌گوید برنامه ما برای سال جدید احیای ۸ هزار واحد دیگر است که در مجموع در ۲ سال بتوانیم حدود ۱۲ هزار واحد را احیا کنیم. وی ادامه می‌دهد در سال ۱۴۰۰ بیش از ۲۲۰۰ واحد تعطیل و نیمه‌فعال احیا شد که از این طریق برای حدود ۱۰۰ هزار نفر به صورت مستقیم و غیرمستقیم اشتغالزایی شد و حدود ۸۰ هزار میلیارد تومان سرمایه نیز احیا شد. آنطور که دولت می‌گوید یکی از بخش‌هایی که تمرکز ویژه‌ای برای احیای واحدهای تولیدی در آن گذاشته شده، شهرک‌های صنعتی کشور است که این اقدام با حمایت‌های حقوقی، حمایت‌های مشاوره‌ای، تسهیل شرایط پرداخت تسهیلات بانکی، فراهم کردن زیرساخت‌های آب، برق و گاز و... انجام می‌شود. براساس گزارش‌های آماري سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران، تعداد واحدهای صنعتی فعال در شهرک‌های صنعتی کشور از ۴۱ هزار و ۷۳۶ واحد در سال ۱۳۹۶ به ۴۷ هزار و ۵۰۹ واحد تا پایان سال ۱۳۹۹ رسیده بود که این تعداد در پایان سال ۱۴۰۱ به ۵۰ هزار و ۸۴۲ واحد رسیده است. در مجموع طی سه سال اخیر تعداد بنگاه‌ها و واحدهای فعال در شهرک‌های صنعتی کشور افزایش ۳ هزار و ۱۰۶ واحدی داشته است که خبر خوبی برای فعالان اقتصادی است. گفته شده که اقدامات دولت در بخش احیا واحدهای صنعتی در قالب حمایت‌های حقوقی، تسهیل شرایط پرداخت تسهیلات بانکی، تسهیل شرایط پرداخت تسهیلات بانکی، فراهم کردن زیرساخت‌های آب، برق و گاز و... انجام شده است. برخی فعالان اقتصادی می‌گویند کاهش زمان قطعی برق رانیز باید به این موارد اضافه کرد. در خصوص ایجاد زیرساخت‌ها آمارها نشان می‌دهد در دو سال اخیر تعداد شهرک‌های دارای آب به ۸۴۹ شهرک، تعداد شهرک‌های دارای برق به ۸۶۲ شهرک، تعداد شهرک‌های دارای گاز شهری به ۷۰۶ شهرک و تعداد شهرک‌های دارای تلفن ثابت به ۷۹۷ شهرک رسیده است.

۱۱ ماهه تداوم رشد صنعتی بالای ۴ درصد

بیش از ۲۸۰ شرکت صنعتی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار و فرابورس که به صورت ماهانه گزارش تولید خود را منتشر می‌کنند بیش از نیمی از تولید کشور را در اختیار دارند، لذا با توجه به بررسی آمار این شرکت‌ها می‌توان وضعیت تغییرات تولید صنعت کشور را رصد کرد. پژوهشکده پولی بانک مرکزی به صورت ماهانه این داده‌ها را رصد و تحلیل می‌کند که براساس آخرین گزارش این نهاد وابسته به بانک مرکزی، در فروردین ماه ۱۴۰۲ شاخص تولید صنعتی شرکت‌های بزرگ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۵/۸ درصد رشد کرده است. در این ماه مهم‌ترین عامل رشد شاخص تولید صنعتی رشد قابل توجه تولید در صنعت خودروسازی و ساخت قطعات بوده است. البته در دوماه اسفند و فروردین موجودی انبار در این صنعت افزایشی محسوس داشته که نشان می‌دهد فروش شرکت‌های این صنعت به اندازه تولیدشان رشد نداشته است. شاخص تولید صنعت محصولات شیمیایی به عنوان بزرگ‌ترین صنعت کشور در ماه‌های اخیر رشدی مثبت ضعیف در حواله صفر داشته است. شاخص تولید صنعت محصولات غذایی و صنعت دارویی در فروردین ماه منفی بوده است. در مجموع مقایسه رشد شاخص تولید گروه‌های مختلف نشان می‌دهد که در اسفندماه شرکت‌های کوچک واردات محور و تولیدکنندگان کالاهای نهایی مصرفی و سرمایه‌ای رشد تولید بیشتری داشتند. با افزایش قیمت ارز شاخص قیمت بخش صنعت نیز از اسفندماه روند صعودی داشته که این روند در فروردین ادامه پیدا کرده است. در بین صنایع، صنعت محصولات غذایی بیشترین رشد شاخص قیمت و صنعت فرآورده‌های نفتی کمترین رشد را نسبت به مدت مشابه سال قبل داشته‌اند. مهم‌ترین اتفاق در شاخص تولید صنعتی شرکت‌های بزرگ این است که این شاخص طی ۱۱ ماه متوالی (از خرداد ۱۴۰۱) مثبت و بین ۶ تا ۸ درصد بوده است، شاخصی که در ماه‌های مهر ۱۴۰۰ تا اردیبهشت ۱۴۰۱ همواره رشد منفی را تجربه کرده، روند اخیر آن حائز اهمیت است.

رکوردزنی ۴۴ ماهه شامخ

در روزهای اخیر مرکز پژوهش‌های اتاق ایران گزارش دوره چهارم طرح شاخص مدیران خرید (PMI) و گزارش دوره پنجم و ششم طرح شاخص مدیران خرید بخش صنعت در اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۲ را براساس نظرسنجی از فعالان و بنگاه‌های اقتصادی منتشر کرد. براساس این گزارش، بعد از کساد و رکود فروردین ماه که البته با خوش‌بینی فعالان اقتصادی نسبت به آینده همراه بود، بنگاه‌های اقتصادی در اردیبهشت‌ماه فعالیت خود را افزایش داده‌اند و شامخ کل بالاترین رقم در دوره ۴۴ ماهه را ثبت کرده است. طبق این گزارش، شاخص مدیران خرید (تعدیل فصلی نشده) برای کل اقتصاد ایران در اردیبهشت ۵۷/۳۰ محاسبه شده که بیشترین مقدار در دوره ۴۴ ماهه است. براساس اطلاعات شامخ، در فروردین ماه در میان رشته فعالیت اصلی هر سه فعالیت رونق داشته‌اند و بخش صنعت بیشترین و ساختمان کمترین مقدار را داشته‌اند. شاخص میزان فعالیت‌های کسب و کار در اردیبهشت‌ماه (۶۰/۹۶) مطابق روال اردیبهشت‌ماه همسایه افزایش داشته و از آنجا که شاخص در ماه گذشته افت شدیدی را ثبت کرده بود، در این ماه با شروع مجدد فعالیت در اکثر شرکت‌ها بیشترین مقدار ۴۴ دوره خود را (به غیر از یک دوره) ثبت کرده است. فعالیت‌ها در هر سه بخش با افزایش شاخص همراه بوده و بخش صنعت بیشترین افزایش را در مقایسه با سایر بخش‌ها ثبت کرده است. شاخص میزان سفارش‌های جدید مشتریان در اردیبهشت‌ماه (۵۷/۱۵) طی ۴۴ ماه اخیر دومین بیشترین مقدار خود را از شهریور ۱۴۰۰ داشته است. شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۵۸/۰۸) بیشترین مقدار خود طی ۴۴ دوره را ثبت کرده است. شرکت‌ها که طی ماه‌های اخیر به علت عدم تخصیص ارز و نوسانات قیمتی به شدت در تامین مواد اولیه با مشکل روبه‌رو بوده‌اند در این ماه اکثر ارز مورد نیاز خود را از طریق بازار آزاد تامین کرده‌اند. شاخص موجودی محصول نهایی در انبار (۴۹/۳۰) در بیشترین مقدار ۵ ماه اخیر رسیده است. این شاخص فقط در بخش صنعت افزایش داشته و در بخش کشاورزی و خدمات و ساختمان با کاهش بیشتری همراه بوده است. شاخص میزان صادرات کالا و خدمات در اردیبهشت (۵۱/۸۶) بعد از افت شدیدی که در فروردین ماه داشت با آغاز به کار شرکت‌ها دومین بیشترین مقدار خود را ثبت کرده است. این شاخص در هر سه رشته فعالیت بالای ۵۰ ثبت شده است. شاخص قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۸۳/۶۷) همچنان به شدت افزایشی است هرچند شدت افزایش در مقایسه با ماه قبل اندکی کمتر است. شاخص میزان فروش کالاها و خدمات (۶۴/۰۹) که در فروردین یکی از کمترین مقادیر خود را ثبت کرده بود در اردیبهشت‌ماه با از سرگیری فعالیت‌ها و سفارشات بیشترین مقدار سری ۴۴ دوره را به ثبت رساند. شاخص انتظارات در ارتباط با میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده (۶۵/۱۷) نشان می‌دهد که شیب انتظارات خوشبینانه برای ماه آینده در مقایسه با فروردین ماه کمتر شده است. در اردیبهشت‌ماه مطابق انتظارات ماه گذشته فعالیت کسب و کارها افزایش داشته و همان‌طور که پیش‌بینی شده بود به دلیل تعطیلی طولانی‌تر در فروردین ماه، میزان افزایش شاخص در اردیبهشت با شدت بیشتری همراه بوده است. اما گزارش مرکز پژوهش‌های اتاق نشان می‌دهد طبق نظرسنجی از بنگاه‌های بخش صنعت، در اردیبهشت‌ماه اسمال شاخص مدیران خرید صنعت عدد ۶۶/۹۶ به دست آمده که طی سری زمانی ۵۶ دوره (ماه بیشترین مقدار خود را ثبت کرده و مطابق انتظارات ماه قبل حاکی از افزایش در فعالیت‌های بخش صنعت پس از تعطیلات طولانی مدت شرکت‌ها در فروردین ماه است. در این ماه کل مولفه‌های اصلی بیشتر از ۵۰ گزارش شده‌اند و مولفه تولید محصولات، بیشترین مقدار را در میان مولفه‌های اصلی داشته است. همه رشته فعالیت‌های صنعتی نیز با افزایش در شاخص کل روبه‌رو بودند و در میان رشته فعالیت‌ها صنایع چوب، کاغذ و میلمان و صنایع نساجی بیشترین افزایش شاخص را داشتند.

ثبت بالاترین اشتغالزایی در بخش صنعت

همچون بخش‌های دیگر اقتصاد ایران بخش صنعت نیز طی سال‌های اخیر نه تنها از شرایط داخلی (از روبه‌های اجرایی کشور، جهش‌های ارزی، تغییرات شدید قیمت مواد اولیه، عرضه و تقاضا و...) متاثر بوده، از ناحیه تحریم‌ها نیز تحت فشار بوده است. این اثرگذاری را می‌توان در حوزه اشتغال، واردات، صادرات، ترکیب کالاهای تولید و سودآوری شرکت‌ها بررسی کرد. در حوزه اشتغال صنعتی موضوع محوری این است که تحریم‌ها از ناحیه ایجاد تنگنا برای صادرات و واردات (فرازگرفتن برخی شرکت‌های بزرگ صنعتی کشور در لیست تحریمی آمریکا تغییرات نرخ ارز و مواد اولیه، دسترسی پایین به منابع ارزی صادراتی به واسطه محدودیت‌های بانکی و انتقال پول و...) دچار آسیب می‌شوند. در سمت دیگر نیز به واسطه محدودیت‌های تحریمی و تغییرات نرخ (ارزان تر شدن کالاهای داخلی نسبت به کالاهای وارداتی)، برخی از صنایع داخلی فرصت عرضه اندام پیدا کرده و جایگزین کالاهای وارداتی می‌شوند. پرواض است میزان تاب‌آوری در بخش اول (صادرات و واردات) و میزان استفاده از فرصت‌های بخش دوم (جایگزینی واردات)، تا حدود زیادی وضعیت اشتغال بخش صنعت در دوره تحریم‌ها را تعیین می‌کند. در این خصوص نگاهی به آمارها نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۱ تعداد شاغلان بخش صنعت به حدود ۸ میلیون نفر رسیده که نسبت به ۷/۷ میلیون شاغل این بخش در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ اشتغال این بخش افزایش حدود ۳۰۰ هزار نفری داشته است. اما موضوع مهم تر اینکه، اشتغال ۸ میلیون نفری بخش صنعت در سال ۱۴۰۱ بالاترین اشتغال این بخش در طول تاریخ صنعتی ایران است، به‌طوری‌که نگاهی به آمارهای قابل دسترس نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۴ اشتغال این بخش ۶/۲ میلیون نفر بوده که این تعداد با افزایش یک میلیون نفری تا سال ۱۳۹۵ به ۷/۲ میلیون نفر رسیده است. اما از سال ۱۳۹۶ تا پایان سال ۱۴۰۱ تعداد شاغلان بخش صنعت به ۸ میلیون نفر رسیده است. به عبارتی در حالی که بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ حدود ۱۲ سال طول کشید تا تعداد شاغلان بخش صنعتی کشور افزایش یک میلیون نفری را تجربه کند، این بار این بازه ۷ سال طول کشیده است. صادرات یکی از عوامل موثر بر تولیدات بخش صنعت و معدن، تغییرات فرآیندها و رویه‌های صادراتی و گسترده یا محدود شدن بازار صادراتی است که بخشی از تغییرات در تولید را توضیح می‌دهد. براساس آمارهای وزارت صمت و سازمان توسعه تجارت، در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۰ درصد از صادرات کشور مربوط به بخش صنعت بوده است. همچنین در مجموع صادرات بخش صنعت و معدن سال گذشته بیش از ۲۶ درصد از صادرات غیرنفتی کل کشور بوده است. یکی دیگر از تبعات تحریم‌ها، اثر آنها روی ترکیب گروه‌های کالایی (براساس ماهیت و کارکرد محصولات) است. از این منظر تولید صنایع را می‌توان براساس ماهیت و کارکرد محصولات به سه گروه کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای تقسیم کرد. از آنجایی که عوامل اثرگذار روی این کالاهای با همدیگر متفاوت بوده طبیعی است که روندهای متفاوتی داشته باشند. از این رو بررسی تولیدات در این طبقه‌بندی‌ها می‌تواند به درک عوامل موثر بر روند تغییرات تولید کمک کند. براساس آمار عملکرد صنایع بزرگ، تولید صنعتی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ با کاهش روبه‌رو شد و بیشترین کاهش تولید در این دوره مربوط به کالاهای نهایی (مصرفی و سرمایه‌ای) بوده و تولید کالاهای واسطه‌ای در این دوره کاهش به مراتب کمتری را تجربه کرده است. اما از ابتدای سال ۱۳۹۹ وضعیت تغییر کرد، به گونه‌ای که از اردیبهشت ۱۳۹۹ تا سال ۱۴۰۰ رشد تولید کالاهای نهایی اعم از مصرفی و سرمایه‌ای به دلیل محدودیت‌های وارداتی روی این محصولات ناشی از تحریم‌ها و محدودیت ثبت سفارش و همچنین رشد نرخ ارز (که منجر به ارزان تر شدن کالاهای داخلی نسبت به کالاهای وارداتی شده است) در بیشتر دوره‌ها بیشتر از رشد کالاهای واسطه‌ای بوده است.